ĢENERĀLADVOKĀTA
MANUELA KAMPOSA SANČESA-BORDONAS
[*MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 30. martā [1]

Lieta C-27/22

Volkswagen Group Italia S. p. A.,
Volkswagen Aktiengesellschaft
pret
Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato,
piedaloties:
Associazione Cittadinanza Attiva Onlus,
***Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori* (*Codacons*)**

(*Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Pamattiesības – *Non bis in idem* princips – Par negodīgu komercpraksi piemēroti sodi – Dalībvalstī pasludināts galīgs notiesājošs spriedums krimināllietā – Tai pašai personai par tiem pašiem faktiem citā dalībvalstī piemērots krimināltiesiska rakstura administratīvs naudas sods – *Non bis in idem* principa piemērošana pārrobežu soda piemērošanas procesu kumulācijai – *Non bis in idem* principa ierobežojums – Soda piemērošanas procesu kumulācijas koordinācija

1. Šis prejudiciālais nolēmums ir par Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 50. panta pārrobežu piemērošanu lietā, kas nav saistīta ar personu brīvu pārvietošanos brīvības, drošības un tiesiskuma telpā.

2. Šajā lietā runa ir par sodiem un soda piemērošanas procesiem, ko ir ierosinājušas divu dalībvalstu, Vācijas un Itālijas, iestādes [2]. Sodāmā rīcība, kuras sekas ir jūtamas abās valstīs (līdztekus daudzām citām), ir saistīta ar vienu autobūves uzņēmumu konglomerātu, kura galvenais birojs ir Vācijā.

3. Šāda veida strīdos problēma ar *non bis in idem* principa ierobežojumu piemērošanu atbilstoši Hartas 52. pantam rodas tad, kad abu dalībvalstu iestāžu ierosinātie procesi netiek pietiekoši koordinēti, kas savukārt izraisa sodu kumulāciju.

[1] Oriģinālvaloda – spāņu.

[2] No vienas puses, runa ir par *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato* (Konkurences un tirgus uzraudzības iestāde, Itālija, turpmāk tekstā – "*AGCM*") un, no otras puses, par Braunšveigas prokuratūru Vācijā.

4. Tiesa ir nospriedusi, ka soda piemērošanas procesu koordinācija ir priekšnosacījums šādu ierobežojumu piemērošanai. Tomēr vēl jānoskaidro, vai ir iespējams (un vai ir reāli) saglabāt šo prasību divu dalībvalstu soda piemērošanas procesu, ko veic kompetentās iestādes dažādās darbības nozarēs, kumulācijas gadījumā, ja nav viena juridiska mehānisma, lai koordinētu šo iestāžu darbību [3].

I. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

1. Eiropas Savienības Pamattiesību harta

5. 50. pantā ("Tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam krimināllietā par to pašu noziedzīgo nodarījumu") ir noteikts:

"Nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu."

6. 52. pants ("Tiesību [..] piemērošana [..]") paredzēts:

"1. Visiem šajā Hartā atzīto tiesību un brīvību izmantošanas ierobežojumiem ir jābūt noteiktiem tiesību aktos, un tajos jārespektē šo tiesību un brīvību būtība. Ievērojot proporcionalitātes principu, ierobežojumus drīkst uzlikt tikai tad, ja tie ir nepieciešami un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība, vai vajadzībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

[..]"

2. Direktīva 2005/29/EK [4]

7. 1. pants:

"Šīs direktīvas mērķis ir dot ieguldījumu iekšējā tirgus pareizā darbībā un sasniegt augsta līmeņa patērētāju tiesību aizsardzību, tuvinot dalībvalstu normatīvos un administratīvos aktus, kas attiecas uz negodīgu komercpraksi, kura rada kaitējumu patērētāju ekonomiskajām interesēm."

8. 3. panta 4. punktā ir noteikts:

"Ja šī direktīva un citi Kopienas noteikumi, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, nonāk pretrunā, priekšroku dod minētajiem citiem Kopienas noteikumiem un tos piemēro attiecībā uz šiem konkrētiem aspektiem."

[3] Līdz šim Tiesa ir pasludinājusi spriedumus lietās par *non bis in idem* principu, kuras ir saistītas ar vienas un tās pašas dalībvalsts dažādu valsts iestāžu piemērotiem sodiem (kā, piemēram, lieta, kas tika izvērtēta tās 2022. gada 22. marta spriedumā *bpost* (C-117/20, EU:C:2022:202, turpmāk tekstā – "spriedums *bpost*"), kur piedalījās Beļģijas iestādes, kas regulē pasta pakalpojumus, un Konkurences padome. Tiesa ir arī pasludinājusi spriedumus par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kad sodus bija piemērojušas divu dalībvalstu konkurences iestādes (spriedums, 2022. gada 22. marts, *Nordzucker* (C-151/20, EU:C:2022:203, turpmāk tekstā – "spriedums *Nordzucker*")).

[4] Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (2005. gads 11. maijs) par uzņēmēju negodīgu komercpraksi iekšējā tirgū attiecībā pret patērētājiem un par grozījumiem Padomes Direktīvā 84/450/EEK, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvās 97/7/EK, 98/27/EK un 2002/65/EK un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 2006/2004 (OV 2005, L 149, 22. lpp.).

9. 13. pantā bija paredzēts:

"Dalībvalstis nosaka sankcijas gadījumiem, kad tiek pārkāpti šīs direktīvas piemērošanai pieņemtie valsts noteikumi un veic visus vajadzīgus pasākumus, lai nodrošinātu šo sankciju piemērošanu. Šādām sankcijām jābūt efektīvām, samērīgām un preventīvām."

10. Tas pats 13. pants pēc tā grozīšanas ar Direktīvu (ES) 2019/2161[5], kas stājās spēkā 2022. gada 28. maijā, ir formulēts šādi:

"1. Dalībvalstis paredz noteikumus par sankcijām, ko piemēro par to valsts noteikumu pārkāpumiem, kuri pieņemti saskaņā ar šo direktīvu un veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to piemērošanu. Paredzētās sankcijas ir iedarbīgas, samērīgas un atturošas.

2. Dalībvalstis nodrošina, ka, piemērojot sankcijas, attiecīgajos gadījumos ņem vērā šādus neizsmeļošus un indikatīvus kritērijus:

[..]

e) sankcijas, kas tirgotājam piemērotas par to pašu pārkāpumu citās dalībvalstīs pārrobežu gadījumos, ja informācija par šādām sankcijām ir pieejama, izmantojot ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2017/2394 izveidoto mehānismu[;[6]]

[..]

3. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad jāpiemēro sankcijas saskaņā ar Regulas (ES) 2017/2394 21. pantu, ir paredzēta iespēja vai nu piemērot naudas sodus, izmantojot administratīvas procedūras, vai arī uzsākt tiesvedību naudas soda piemērošanai, vai abas iespējas, šādu naudas sodu maksimālais apmērs ir vismaz 4 % no tirgotāja gada apgrozījuma attiecīgajā dalībvalstī vai dalībvalstīs. [..]

[..]"

B. Valsts tiesības. 2005. gada 6. septembra Leģislatīvais dekrēts Nr. 206[7]

11. 20. panta 2. punktā ir noteikts:

"Komercprakse ir negodīga, ja tā ir pretrunā profesionālās rūpības prasībām un tā attiecībā uz produktu būtiski kropļo vai var būtiski kropļot tā vidusmēra patērētāja saimniecisko rīcību, kuru produkts sasniedz vai kuram tas adresēts, vai vidusmēra grupas pārstāvja saimniecisko rīcību attiecībā uz produktu, ja komercprakse ir vērsta uz īpašu patērētāju grupu."

[5] Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva (2019. gads 27. novembris), ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 98/6/EK, 2005/29/EK un 2011/83/ES attiecībā uz patērētāju aizsardzības noteikumu labāku izpildi un modernizāciju Savienībā (OV 2019, L 328, 7. lpp.).

[6] Eiropas Parlamenta un Padomes regula (2017. gads 12. decembris) par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā un ar ko atceļ Regulu (EK) Nr. 2006/2004 (OV 2017, L 345, 1. lpp.).

[7] 2005. gada 6. septembra Decreto legislativo n. 206 – Codice del consumo, a norma dell'articolo 7 della legge 29 luglio 2003, n. 229 (Leģislatīvais dekrēts Nr. 206 par Patērētāju kodeksu saskaņā ar 2003. gada 29. jūlija Likuma Nr. 229 7. pantu) (2005. gada 8. oktobra GURI Nr. 235 kārtējais pielikums; turpmāk tekstā – "Patērētāju kodekss").

12. 20. panta 4. punktā ir identificētas divas dažādas negodīgas prakses kategorijas: maldinoša prakse (21., 22. un 23. pants) un agresīva prakse (24., 25. un 26. pants).

13. 27. panta 9. punktā ir paredzēts:

"Papildus pasākumam, ar ko tiek aizliegta negodīgā komercprakse, iestāde piespriež arī administratīvu naudas sodu, kura apmērs ir no 5000 EUR līdz 5 000 000 EUR, ņemot vērā nodarījuma smagumu un ilgumu. Negodīgas komercprakses gadījumā saskaņā ar 21. panta 3. un 4. punktu sods nav mazāks par 50 000 EUR."

II. Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

14. Ar 2016. gada 4. augusta lēmumu Nr. 26137 *AGCM* piemēroja *Volkswagen Group Italia S.p.A.* un *Volkswagen Aktiengesellschaft* (turpmāk tekstā – attiecīgi "*VWGI*" un "*VWAG*") naudas sodu 5 miljonu EUR apmērā, pamatojoties uz to, ka tās ir īstenojušas negodīgu komercpraksi Patērētāju kodeksa 21. panta 1. punkta b) apakšpunkta, 23. panta 1. punkta d) apakšpunkta un 21. panta 3. un 4. punkta izpratnē. Ar šiem noteikumiem Itālijas tiesībās ir transponēta Direktīva 2005/29.

15. Saskaņā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *AGCM* inkriminētie pārkāpumi *VWGI* un *VWAG* attiecas uz to, ka:

— uzņēmumi Itālijā tirgoja dīzeļdzinēja transportlīdzekļus, kas aprīkoti ar piesārņojošo emisiju noteikšanas izmainīšanas sistēmām homologācijas nolūkos [8];

— tika izplatīti reklāmas vēstījumi, kuros, neraugoties uz emisiju noteikšanas izmainīšanu, bija uzsvērta minēto transportlīdzekļu atbilstība normatīvajiem kritērijiem vides jomā.

16. *VWGI* un *VWAG* pārsūdzēja *AGCM* lēmumu *Tribunale Amministrativo Regionale per il Lazio* (Lacio Reģionālā administratīvā tiesa, Itālija; turpmāk tekstā – "*TAR Lazio*").

17. 2018. gadā pēc tam, kad *AGCM* pieņēma 2016. gada lēmumu Nr. 26137, bet pirms *TAR Lazio* sprieduma pasludināšanas, Braunšveigas prokuratūra paziņoja *VWAG* par maksājuma rīkojuma izdošanu, ar kuru saskaņā ar *Gesetz über Ordnungswidrigkeiten* (Administratīvo pārkāpumu likums; turpmāk tekstā – "*OWiG*") piemēroja tai sodu 1 miljarda EUR apmērā [9].

[8] Tā ir ierīce, kas bija uzstādīta transportlīdzekļos ar *Volkswagen* dzinējiem, kuros bija instalēta programmatūra, lai noteiktu, kad automašīna atrodas uz testa stenda, lai pārbaudītu tās piesārņojošo vielu izmešus, un šajā brīdī tā mazāk piesārņotu, tādējādi samazinot gāzu emisijas. Kad testi tika izturēti, transportlīdzekļa normālas lietošanas laikā tika atjaunots izmešu līmenis, kas bija daudz augstāks par likumā atļauto. Šī ierīce ir aizliegta ar 5. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 715/2007 (2007. gads 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (Euro 5 un Euro 6) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai (OV 2007, L 171, 1. lpp.). Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 17. decembris, *CLCV* u.c. (Dīzeļdzinēja pārveidošanas ierīce) (C-693/18, EU:C:2020:1040); 2022. gada 14. jūlijs, *GSMB Invest* (C-128/20, EU:C:2022:570), un 2022. gada 14. jūlijs, *Porsche Inter Auto* un *Volkswagen* (C-145/20, EU:C:2022:572).

[9] Vācijas lēmuma atsauces numurs ir "NZS 411 Js 27840/18".

18. Minētais sods bija saistīts, cita starpā, ar tiem pašiem faktiem, par kuriem tika noteikts sods ar *AGCM* lēmumu. Iesniedzējtiesa uzsver, ka Vācijā inkriminētā darbība attiecās uz:

— transportlīdzekļu, kas aprīkoti ar piesārņojošo emisiju noteikšanas izmainīšanas sistēmām homologācijas nolūkos, tirdzniecību pasaules mērogā (10,7 miljoni transportlīdzekļu kopumā, no kuriem 700 000 – Itālijas tirgū);

— tādu reklāmas vēstījumu izplatīšanu, kuros, neraugoties uz emisiju noteikšanas izmainīšanu, bija uzsvērts, ka minētie transportlīdzekļi ir jo sevišķi draudzīgi videi.

19. Braunšveigas prokuratūras izdotais maksājuma rīkojums kļuva galīgs 2018. gada 13. jūnijā, jo *VWAG* atteicās no savām pārsūdzības tiesībām un turklāt 2018. gada 18. jūnijā samaksāja sodu.

20. 2019. gada 3. aprīlī *TAR Lazio* ar spriedumu Nr. 6920/2019 noraidīja *VWGI* un *VWAG* prasību, lai arī abas šīs sabiedrības bija norādījušas uz Braunšveigas prokuratūras izdoto maksājuma rīkojumu.

21. *VWGI* un *VWAG* it īpaši bija norādījušas uz vairākiem citu dalībvalstu tiesu spriedumiem, ar kuriem bija nolemts izbeigt valsts procesus attiecībā uz emisiju noteikšanas izmainīšanas faktiem ar pamatojumu, ka par minētajiem faktiem jau bija piespriests sods Vācijā.

22. *TAR Lazio* noraidīja šo argumentu. Tā atzina, ka *AGCM* noteiktais sods balstījās uz juridisko pamatu, kas ir atšķirīgs no Vācijā noteiktā soda juridiskā pamata, un ka *non bis in idem* princips pret to neiestājās.

23. *VWGI* un *VWAG* pārsūdzēja *TAR Lazio* spriedumu *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija), kas ir uzdevusi Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai sodi, kas uzlikti par negodīgu komercpraksi valsts tiesību aktu, ar kuriem īsteno Direktīvu 2005/29/EK, izpratnē, var tikt kvalificēti kā krimināltiesiska rakstura administratīvi sodi?

2) Vai Hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, kurā ir atļauts tiesvedībā apstiprināt un padarīt par galīgu krimināltiesiska rakstura administratīvu naudas sodu attiecībā uz juridisku personu par prettiesisku darbību, kas ir izpaudusies kā negodīga komercprakse, saistībā ar ko attiecībā uz šo personu citā dalībvalstī šajā laikā ir ticis pasludināts galīgs notiesājošs spriedums krimināllietā, ja otrais notiesājošais spriedums ir kļuvis galīgs, pirms pirmā krimināltiesiskā rakstura administratīvā naudas soda pārsūdzība tiesā ir ieguvusi *res judicata* spēku?

3) Vai Direktīvas 2005/29 noteikumi, ar īpašu atsauci uz 3. panta 4. punktu un 13. panta 2. punkta e) apakšpunktu, var pamatot atkāpi no *non bis in idem* principa, kas noteikts Hartas 50. pantā (kurš vēlāk ar LES 6. pantu tika iekļauts Līgumā par Eiropas Savienību) un Šengenas konvencijas 54. pantā?"

III. Tiesvedība Tiesā

24. Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā tika reģistrēts 2022. gada 11. janvārī.

25. Rakstveida apsvērumus iesniedza *AGCM*, asociācija *Codacons*[10], *VWGI*, Nīderlandes un Itālijas valdības un Eiropas Komisija.

26. Tiesas sēdē 2023. gada 19. janvārī piedalījās *AGCM*, *VWGI*, Nīderlandes un Itālijas valdības un Komisija.

IV. Izvērtējums

A. Pieņemamība

27. *AGCM* uzskata, ka prejudiciālie jautājumi ir jānoraida kā nepieņemami divu iemeslu dēļ:

— Hartas 50. pants un Šengenas konvencijas[11] 54. pants neattiecas uz šo lietu, jo noteikumi par juridisko personu atbildību, uz kuriem pamatojoties tika piemērots Vācijas sods, neietilpst Savienības tiesību jomā;

— fakti, kuru dēļ tika piemēroti abi sodi, nav identiski. Ar Vācijas lēmumu *VWAG* tika sodīta par tās rīcību, kas izpaudās kā nolaidības dēļ pieļauta pienākuma uzraudzīt tādas ierīces uzstādīšanu, kas ļauj viltot transportlīdzekļu piesārņojošo vielu emisiju testus, neizpilde. Turpretim Itālijas lēmumā *VWAG* un *VWGI* ir sodītas par to, ka nav informējušas patērētājus par šīs ierīces esamību Itālijā pārdotajos transportlīdzekļos.

28. Neviens no šiem abiem argumentiem man nešķiet pārliecinošs, lai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atzītu par nepieņemamu.

29. Attiecībā uz pirmo argumentu Hartas 51. panta 1. punktā noteikts, ka Hartas noteikumi attiecas uz dalībvalstīm tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus[12]. Tā kā *AGCM* lēmums ir balstīts uz Itālijas Patērētāju kodeksa noteikumiem, ar ko īsteno Direktīvu 2005/29, šī ir joma, kurā dalībvalsts piemēro Savienības tiesību aktus.

30. Ar šo apstākli ir pietiekami, lai būtu piemērojams Hartas 50. pants, neatkarīgi no tā, vai Vācijas prokuratūras lēmums arī tika pieņemts, pamatojoties uz kādu valsts noteikumu, ar ko īsteno Savienības tiesības.

31. Turklāt, lai gan Vācijas sods ir piemērots, tieši pamatojoties uz *OWiG* (tiesību akts, kas principā nav saistīts ar Savienības tiesību aktu), ar to galu galā tiek piemērots sods ne tikai par *formālu* uzraudzības pienākuma neizpildi, bet netieši arī par Savienības noteikumu, kas

[10] Asociācija *Codacons* (*Coordinamento delle associazioni per la tutela dell'ambiente e dei diritti degli utenti e consumatori*) piedalījās pamattiesvedībā, atbalstot *AGCM* prasījumus.

[11] Konvencija, ar ko īsteno 1985. gada 14. jūnija Šengenas Līgumu starp Beniluksa Ekonomikas savienības valstu valdībām, Vācijas Federatīvās Republikas valdību un Francijas Republikas valdību par pakāpenisku kontroles atcelšanu pie kopīgām robežām, kas parakstīta Šengenā 1990. gada 19. jūnijā un stājās spēkā 1995. gada 26. martā (OV 2000, L 239, 19. lpp.; turpmāk tekstā – "Šengenas konvencija"). Tās 54. pantā ir noteikts: "Personu, kuras sakarā vienā Līgumslēdzējā Pusē ir pieņemts galīgais tiesas spriedums, nedrīkst par to pašu nodarījumu saukt pie atbildības citā Līgumslēdzējā Pusē, ar noteikumu, ka notiesāšanas gadījumā sods jau ir izciests, to izcieš vai to vairs nevar izpildīt atbilstīgi tās Līgumslēdzējas Puses tiesību aktiem, kurā spriedums pieņemts."

[12] Spriedumi, 2019. gada 19. novembris, A. K. u.c. (Augstākās tiesas Disciplinārlietu palātas neatkarība) (C-585/18, C-624/18 un C-625/18, EU:C:2019:982, 78. punkts un tajā minētā judikatūra); 2018. gada 20. marts, *Garlsson Real Estate* u.c. (C-537/16, EU:C:2018:193, turpmāk tekstā – "spriedums *Garlsson Real Estate*, 23. punkts), un 2013. gada 26. februāris, *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 19. un 21. punkts).

reglamentē transportlīdzekļa tipa apstiprināšanas procedūru [13], *būtiskiem* pārkāpumiem. Šajā ziņā ar to tāpat tiek īstenotas Savienības tiesības, un tāpēc tam ir jāatbilst Hartai un jo īpaši tās 50. pantam.

32. Nevar tikt apmierināts arī otrais *AGCM* izvirzītais iebildums par nepieņemamību, kas vairāk attiecas uz strīda būtību, nevis uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamības nosacījumiem.

33. Fakti, kas ir Itālijas un Vācijas soda piemērošanas procesu priekšmets, ir cieši saistīti, jo abos gadījumos tie attiecas uz a) prettiesisku tādas ierīces uzstādīšanu, kas vilto emisiju testus, un b) transportlīdzekļu reklamēšanu un pārdošanu citā dalībvalstī, slēpjot šo faktu.

34. Tas, vai ar šādu saikni ir pietiekami, lai konstatētu sodāmo darbību identiskumu abās tiesvedībās, es atkārtoju, ir jautājums pēc būtības un neattiecas uz lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamības nosacījumiem.

B. Ievada apsvērumi

35. Pirms piedāvāšu atbildi iesniedzējtiesai, sniegšu divus precizējumus par tiesību normām, ko iesniedzējtiesa min savā trešajā prejudiciālajā jautājumā.

36. Man šķiet, ka uz šo lietu neattiecas Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punkts un 13. panta 2. punkta e) apakšpunkts, kā arī Šengenas konvencijas 54. pants.

37. Attiecībā uz Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punktu [14], to lasot, ņemot vērā tās 10. apsvērumu, izriet, ka šī direktīva ir piemērojama, ja Savienības tiesībās nav īpašu noteikumu, kas regulētu konkrētus negodīgas komercprakses aspektus. Šis noteikums attiecas uz pretrunām starp Savienības noteikumiem, nevis starp valstu noteikumiem [15].

38. Šis pants pauž specifikācijas principu: Direktīvā 2005/29 paredzētā procedūra ir papildinoša attiecībā pret citām konkrētākām Savienības tiesību aktu procedūrām, kas paredz sodus par negodīgu komercpraksi [16]. Tā nav tiesību norma, kas precizē *non bis in idem* principu, kuru garantē Hartas 50. pants. Tā mērķis vienkārši ir novērst to procesu kumulāciju, ko negodīgas komercprakses apkarošanas jomā regulē atšķirīgi noteikumi.

39. Direktīvas 2005/29 13. panta 2. punkts tika iekļauts pēc Direktīvas 2019/2161 [17] pieņemšanas un stājās spēkā tikai no 2022. gada 28. maija [18]. Līdz ar to tas nav *ratione temporis* piemērojams pamatlietā aplūkotajiem faktiem.

[13] Kā *VWGI* apgalvoja tiesas sēdē.

[14] "Ja šī direktīva un citi Kopienas noteikumi, kas reglamentē konkrētus negodīgas komercprakses aspektus, nonāk pretrunā, priekšroku dod minētajiem citiem Kopienas noteikumiem, un tos piemēro attiecībā uz šiem konkrētiem aspektiem."

[15] To apstiprina spriedumi, 2018. gada 13. septembris, *Wind Tre* un *Vodafone Italia* (C-54/17 un C-55/17, EU:C:2018:710, 58. un 59. punkts) un 2015. gada 16. jūlijs, *Abcur* (C-544/13 un C-545/13, EU:C:2015:481, 79. punkts).

[16] Es atsaucos uz vērtējumu, ko veicu savos secinājumos lietā *Wind Tre* un *Vodafone Italia* (C-54/17 un C-55/17, EU:C:2018:377, 92.–119. punkts).

[17] Šo no jauna iekļauto punktu esmu daļēji atspoguļojis šo secinājumu 10. punktā.

[18] Kā noteikts Direktīvas 2019/2161 7. panta 1. punktā.

40. Attiecībā uz Šengenas konvencijas 54. pantu Tiesa ir nolēmusi, ka "*non bis in idem* principa mērķis ir novērst to, ka brīvības, drošības un tiesiskuma telpā persona, attiecībā uz kuru ir pieņemts galīgs spriedums, kad tā izmanto savas tiesības uz brīvu pārvietošanos, tiek saukta pie atbildības par tiem pašiem nodarījumiem vairāku dalībvalstu teritorijās [..]" [19].

41. Šajā lietā, lai gan runa ir par *non bis in idem* principa pārrobežu piemērošanu, kurā iesaistītas Vācijas un Itālijas iestādes, netiek skarta personu brīvas pārvietošanās aizsardzība, kas ir Šengenas konvencijas 54. panta būtība.

42. Ņemot vērā iepriekš minēto, uzskatu, ka atbilde iesniedzējtiesai ir jāsniedz, ņemot vērā vienīgi Hartas 50. pantu.

C. Pirmais jautājums

43. *Consiglio di Stato* (Valsts padome) vēlas noskaidrot, vai sodi, kas uzlikti par negodīgu komercpraksi atbilstoši valsts tiesību aktiem, ar kuriem īstenota Direktīva 2005/29, var tikt kvalificēti kā krimināltiesiska rakstura administratīvi sodi. Šo sodu apmērs var svārstīties no 5000 līdz 5 miljoniem EUR.

44. Hartas 50. pantā nostiprinātais *non bis in idem* princips aizliedz kumulēt gan procesus, gan sodus ar krimināltiesisku raksturu šī panta izpratnē par vienām un tām pašām darbībām un pret vienu un to pašu personu [20].

45. Iesniedzējtiesai katrā gadījumā ir jāizvērtē procesu un sodu krimināltiesiskais raksturs, piemērojot Tiesas pieņemtos kritērijus, kas atsaucas uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas [21] judikatūru (tā dēvētie "*Engel* kritēriji") [22]. Tiesa var sniegt papildu paskaidrojumus, lai palīdzētu valsts tiesai veikt interpretāciju.

46. Šajos kritērijos ņem vērā: i) pārkāpuma juridisko kvalifikāciju valsts tiesībās; ii) soda veidu un iii) piemērojamā soda smaguma pakāpi [23].

1. Pārkāpuma juridiskā kvalifikācija

47. Itālijas tiesībās pārkāpumi (kā arī to konstatēšanas procedūra), kas paredzēti Patērētāju kodeksa 21. un 23. pantā, ir klasificēti kā administratīvi pārkāpumi. Tas pats attiecas uz finansiālo sodu, ko piemēro saskaņā ar minētā kodeksa 27. panta 9. punktu.

48. Attiecībā uz Braunšveigas prokuratūras piemēroto sodu iesniedzējtiesai nav šaubu par tā krimināltiesisko raksturu.

[19] Spriedums, 2022. gada 28. oktobris, *Generalstaatsanwaltschaft München* (Izdošana un *non bis in idem*) (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 76. punkts).

[20] Spriedumi, *bpost*, 24. punkts; *Nordzucker*, 28. punkts, un 2018. gada 20. marts, *Menci* (C-524/15, EU:C:2018:197, turpmāk tekstā – "spriedums *Menci*", 25. punkts).

[21] Turpmāk tekstā – "ECT".

[22] 1976. gada 8. jūnija spriedums *Engel* u.c. pret Nīderlandi (apelācijas Nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72 un 5370/72 (CE:ECHR:1976:0608JUD000510071)).

[23] Spriedumi, 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda* (C-489/10, EU:C:2012:319, 37. punkts); *Menci*, 26. un 27. punkts, un *bpost*, 25. punkts.

49. Tomēr saskaņā ar valsts tiesību aktiem nomināli administratīvs pārkāpums un sods var būt krimināltiesisks pārkāpums šīs lietas izpratnē. Tiesa ir atzinusi, ka Hartas 50. pants ir piemērojams ne tikai tāda veida saukšanai pie atbildības un sodiem, kuri valsts tiesībās ir kvalificēti kā "krimināltiesiski", bet, neatkarīgi no šādas kvalifikācijas, tas ir attiecināms uz saukšanu pie atbildības un sodiem, kuriem ir krimināltiesisks raksturs saskaņā ar abiem pārējiem iepriekšējā punktā minētajiem kritērijiem [24].

2. Soda veids

50. Attiecībā uz soda veidu ir jāpārbauda, vai tam "ir galvenokārt represīvs mērķis [..]. No tā izriet, ka sodam ar represīvu mērķi ir krimināltiesisks raksturs Hartas 50. panta izpratnē un tas vien, ka šim sodam ir arī preventīvs mērķis, tam neatņem krimināl sods kvalifikāciju. [..] krimināl sods pašā tā būtībā ir tendēts gan sodīt, gan novērst prettiesisku rīcību. Savukārt pasākumam, ar kuru tikai tiek atlīdzināti attiecīgā nodarījuma rezultātā radītie zaudējumi, nav krimināltiesiska rakstura" [25].

51. Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktā noteikts, ka finansiālajam sodam ir jāpapildina citi pasākumi, kas paredzēti, lai sodītu par negodīgu komercpraksi, jo īpaši aizliegums turpināt vai atkārtot šādu praksi.

52. Pēc Itālijas valdības ieskata tieši šie pasākumi, nevis Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktā paredzētais finansiālais sods, pēc būtības ir represīvi. Finansiālais sods ir paredzēts, lai neitralizētu konkurences priekšrocības, ko uzņēmums ieguvis, īstenojot krāpniecisku rīcību pret patērētājiem, un lai atjaunotu konkurenci tirgū, kāda tā bija pirms negodīgās komercprakses.

53. Neskarot iesniedzējtiesas galīgo vērtējumu, es neuzskatu Itālijas valdības argumentu šajā jautājumā par pārliecinošu. Gluži pretēji, uzskatu, ka Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktā paredzētajam naudas sodam ir represīvs raksturs: tā galvenais mērķis nav atlīdzināt pārkāpuma rezultātā trešām personām nodarīto kaitējumu, bet gan sodīt par prettiesisko rīcību [26].

54. Minētajā pantā nav nekādu norāžu par soda atlīdzinošo veidu, kā arī soda apmērs nav atkarīgs no pārkāpuma ietekmes uz trešām personām.

55. Visbeidzot, šajā lietā nav nozīmes tam, ka sodam papildus represīvam mērķim ir arī preventīvs mērķis, proti, atturēt uzņēmumus no negodīgas komercprakses.

3. Soda smaguma pakāpe

56. Patērētāju kodeksa 27. panta 9. punktā paredzētā naudas soda augšējā robeža ir 5 miljoni EUR, kas ir liela summa un norāda uz soda bardzību [27].

[24] Spriedumi *Menci*, 30. punkts; *bpost* 26. punkts, un *Nordzucker*, 31. punkts.

[25] Spriedums *Garlsson Real Estate*, 33. punkts. Savos secinājumos šajā lietā (C-537/16, EU:C:2017:668, 64. punkts) un savos 2017. gada 12. septembra secinājumos lietā *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667, 113. punkts) es norādīju, ka faktiski jebkurš sods ir daļēji represīvs un tā preventīva vai atturoša iedarbība izriet tieši no sodīšanas, kas no tā izriet. Šajā pašā nozīmē skat. arī spriedumu, 2021. gada 22. jūnijs, Latvijas Republikas Saeima (Pārkāpumu uzskaites punkti) (C-439/19, EU:C:2021:504, 89. punkts).

[26] Atsaucos uz saviem secinājumiem lietā *Menci* (C-524/15, EU:C:2017:667). Tajos es norādīju, ka "[..] lai arī administratīvie sodi un krimināl sodi ir valsts *ius puniendi* atspulgs, neredzu, kā (izņemot mākslīgu, tīri dogmatisku konstrukciju) var noliegt to, ka pirmajiem minētajiem ir divkāršs preventīvs un represīvs mērķis, kura dēļ tie ir pielīdzināmi normām krimināltiesību jomā. [..] jebkurš sods ir daļēji represīvs un tā preventīva vai atturoša iedarbība izriet tieši no sodīšanas, kas no tā izriet" (113. punkts).

[27] Tāda pati robeža (5 miljoni EUR) tika noteikta piemērojamā likuma 187.b pantā paredzētajam sodam, ko Tiesa spriedumā *Garlsson Real Estate* uzskatīja par krimināl sodu administratīvajā jomā, lai gan šajā lietā bija iesaistīti citi faktori.

57. Ir taisnība, ka 5 miljonu EUR sods starptautiskam uzņēmumam ar tik lielu apgrozījumu, kāds ir *VWAG* gadījumā, var nebūt īpaši smags [28].

58. Tomēr tas neapšauba likumā paredzētā soda bargo raksturu. Turklāt tas varētu būt stimuls likumdevējam palielināt naudas sodu apmēru negodīgas komercprakses gadījumā, aizstājot fiksēto summu ar summu, kas ir proporcionāla apgrozījumam [29].

59. Tāpat soda smagums ir jāizvērtē, ņemot vērā tā objektīvās pazīmes, nevis tā ietekmi uz konkrētu uzņēmumu, kuram sods tiek piemērots.

60. Rezumējot, uzskatu, ka tādam administratīvam sodam kā šajā lietā, kura apmērs var sasniegt 5 miljonus EUR un kurš tiek piemērots, pamatojoties uz to, ka ir īstenota negodīga komercprakse, faktiski ir krimināltiesisks raksturs Hartas 50. panta izpratnē.

D. Otrais jautājums

61. *Consiglio di Stato* (Valsts padome) vēlas noskaidrot, vai Hartas 50. pants nepieļauj "valsts tiesisko regulējumu, kurā ir atļauts tiesvedībā apstiprināt un padarīt par galīgu krimināltiesiska rakstura administratīvu naudas sodu attiecībā uz juridisku personu par prettiesisku darbību, kas ir izpaudusies kā negodīga komercprakse, saistībā ar ko attiecībā uz šo personu citā dalībvalstī šajā laikā ir ticis pasludināts galīgs notiesājošs spriedums krimināllietā, ja otrais notiesājošais spriedums ir kļuvis galīgs, pirms pirmā krimināltiesiskā rakstura administratīvā naudas soda pārsūdzība tiesā ir ieguvusi *res judicata* spēku".

62. Tiesa ir nospriedusi, ka "uz *non bis in idem* principa piemērošanu ir attiecināms dubultnosacījums, proti, pirmkārt, ir jāpastāv iepriekšējam galīgam lēmumam (*bis* nosacījums) un, otrkārt, uz tiem pašiem faktiem ir jābūt attiecinātam iepriekšējam lēmumam un vēlākai saukšanai pie atbildības vai nolēmumiem (*idem* nosacījums)" [30].

1. Par "bis" nosacījumu

63. "Lai tiesas nolēmums varētu tikt uzskatīts par tādu, ar kuru ir pieņemts galīgs nolēmums par faktiem, kas ir izvērtēti otrā procedūrā, ir nepieciešams ne tikai tas, lai šis nolēmums būtu kļuvis galīgs, bet arī lai tas būtu pieņemts pēc lietas būtības vērtējuma" [31].

64. No lietā esošās informācijas izriet, ka Braunšveigas prokuratūras lēmums kļuva galīgs 2018. gada 13. jūnijā un ka tas tika pieņemts pamatoti, izvērtējot lietas būtību. Šajā datumā Itālijas administratīvā soda procedūra jau bija uzsākta, bet vēl nebija pabeigta: *AGCM* 2016. gada 4. augusta lēmums tika pārsūdzēts un vēl nebija (un joprojām nav) kļuvis galīgs.

[28] *AGCM* uzsver, ka sods ir tikai 0,0068 % no *VWAG* apgrozījuma 2015. gadā (73,51 miljards EUR) un 0,12 % no *VWGI* apgrozījuma un ka, ja tas būtu sods par konkurences noteikumu pārkāpumu, tas būtu 10 % no apgrozījuma.

[29] Kā jau norādīju, pēc Direktīvas 2019/2161 pieņemšanas naudas sodu maksimālais apmērs jānosaka tādā līmenī, "kas ir vismaz 4 % no tirgotāja gada apgrozījuma attiecīgajā dalībvalstī vai attiecīgajās dalībvalstīs [..]". Tas ļaus noteikt daudz lielākus naudas sodus par negodīgu komercpraksi nekā pašlaik attiecībā uz valsts vai starptautiskiem uzņēmumiem ar lielu apgrozījumu.

[30] Spriedums *bpost*, 28. punkts.

[31] Spriedums *bpost*, 29. punkts.

65. Lai gan abas procedūras noritēja daļēji paralēli (saskaņā ar tiesas sēdē sniegto informāciju tās pārklājās četrus mēnešus), Braunšveigas prokuratūras piemērotais sods kļuva galīgs, pirms Itālijas iestādes bija pieņēmušas galīgo lēmumu par tiem pašiem faktiem un tiem pašiem uzņēmumiem. Šajā ziņā nav nozīmes tam, ka Vācijas lēmuma galīgums izriet no tā, ka *VWAG* to nepārsūdzēja [32].

66. Tādējādi rodas soda piemērošanas procesu, viens no kuriem ir noslēdzies ar galīgo sodu, dualitāte, un tādēļ ir jānoskaidro, vai abi šie procesi attiecas uz vieniem un tiem pašiem faktiem un ir vērsti pret vienu un to pašu personu.

2. Par "idem" nosacījumu

67. Tiesas judikatūrā dominē tēze, ka dubultās sodīšanas aizliegums attiecas uz vieniem un tiem pašiem faktiem (*idem factum*), ar tiem saprotot savstarpēji nesaraujami saistītu konkrētu apstākļu kopumu neatkarīgi no to juridiskās kvalifikācijas (*idem crimen*).

68. Kā norāda iesniedzējtiesa, abi strīdīgie procesi attiecas uz vienu un to pašu juridisko personu (*VWAG*). Ir taisnība, ka Itālijas lēmums attiecās arī uz *VWGI*, taču šis fakts ne vienmēr maina *subjektīvo identiskumu*, jo pēdējais uzņēmums pieder pirmajam un ir tā kontrolēts.

69. Jebkurā gadījumā, ņemot vērā *AGCM* iebildumus šajā sakarā, par attiecīgo uzņēmumu subjektīvo identiskumu būs jālemj *Consiglio di Stato* (Valsts padome).

70. Attiecībā uz *objektīvo identiskumu* Hartas 50. punktā par identiskām darbībām ir aizliegts piemērot vairākus krimināltiesiska rakstura sodus dažādu par šādām darbībām organizētu procesu noslēgumā [33].

71. Tāpēc nepietiek ar to, ka fakti ir līdzīgi, tiem jābūt identiskiem. Būtisko faktu identiskums ir uzskatāms par konkrētu apstākļu kopumu, kas izriet no notikumiem, kuri būtībā ir tie paši, jo tie ietver vienu un to pašu likumpārkāpēju un ir nedalāmi savstarpēji saistīti laikā un telpā [34].

72. Tiklīdz ir konstatēts, ka fakti ir identiski, to juridiskā klasifikācija saskaņā ar valsts tiesībām kļūst sekundāra. Tāpat ir arī ar vienā vai otrā valstī aizsargāto tiesisko interešu atšķirībām tā paša pārkāpuma esamības noteikšanai, jo Hartas 50. pantā sniegtās aizsardzības tvērums dažādās dalībvalstīs nevar būt atšķirīgs [35].

73. Spriedumos *bpost* un *Nordzücker* Tiesa ir apstiprinājusi faktu identiskuma (*idem factum*) pārākumu pār juridisko identiskumu (*idem crimen*). Tiesa to ir nostiprinājusi brīvas konkurences noteikumu jomā, precizējot savu iepriekšējo judikatūru šajā jautājumā [36].

[32] Tas ir tikai pieņēmums, ka izvēle nepārsūdzēt Vācijā piemēroto naudas sodu ir daļa no uzņēmuma stratēģijas, lai, pamatojoties uz *non bis in idem* principu, apturētu vai izbeigtu pret *VWAG* citās dalībvalstīs ierosinātos soda piemērošanas procesus. Komisija norāda, ka pastāv risks veicināt starptautisko uzņēmumu *forum shopping*, jo tie, pamatojoties uz Hartas 50. pantu, varētu izvēlēties tikt sodīti dalībvalstī, kurā ir vismaigākais režīms, un tādējādi izvairīties no soda piemērošanas par tiem pašiem faktiem citās dalībvalstīs. Tiesas sēdē *AGCM* norādīja, ka tai nav pamata uzskatīt, ka *VWAG* stratēģija ir vērsta uz šāda mērķa sasniegšanu, un minētais uzņēmums to apstiprināja, apgalvojot, ka būtu neloģiski piekrist tik lielam naudas sodam kā Vācijā noteiktais, lai izvairītos no daudz mazāka soda.

[33] Spriedumi *Menci*, 35. punkts; *Garlsson Real Estate* u.c., 37. punkts, un *bpost*, 33. punkts.

[34] ECT spriedumi, 2009. gada 10. februāris, *Sergueï Zolotoukhine* pret Krieviju (CE:ECHR:2009:0210JUD001493903, 83. un 84. punkts), un 2014. gada 20. maijs, *Pirttimäki* pret Somiju (EC:ECHR:2014:0520JUD003523211, 49.–52. punkts), uz kuriem ir atsauce spriedumā *bpost*, 36. un 37. punkts.

[35] Spriedumi *Menci*, 36. punkts; *Garlsson Real Estate*, 38. punkts, un *bpost*, 34. punkts.

[36] Skat. Van Cleynenbreugel, P., "Bpost and Nordzücker: Searching for the essence of the ne bis in idem in European Union Law", *European Constitutional Law Review*, 2022, nr. 3, 361. un 362. lpp.

74. Itālijas valdība tiesas sēdē [37] ierosināja, ka gadījumos, kad koordinācija starp valstu iestādēm nav iespējama, lai noteiktu, vai pastāv faktu identiskums, būtu jāņem vērā vispārējās intereses, ko aizsargā abu attiecīgo dalībvalstu tiesību normas.

75. Ja esmu pareizi sapratis, tas nozīmētu atgriešanos pie Tiesas judikatūras par *non bis in idem* piemērošanu konkurences noteikumu jomā, kurā *idem* esamības noteikšanai bija nepieciešams faktu identiskums un aizsargājamo tiesisko interešu identiskums. Tomēr es saprotu, ka, pateicoties *bpost* un *Nordzücker* spriedumiem, šī tēze vairs nav aktuāla.

76. *Consiglio di Stato* (Valsts padome) ir jānosaka, vai šajā gadījumā faktiskie apstākļi ir identiski materiālā un laika ziņā. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu tā norāda uz sodāmo darbību "līdzību, ja ne identiskumu" un pēc tam uzsver "rīcības viendabīgumu", jo abās lietās sodi tika piemēroti par darbībām, kas attiecas uz transportlīdzekļu ar pārveidotām ierīcēm tirdzniecību un reklāmu, kurā uzsvērta atbilstība vides tiesību aktiem [38].

77. Tiesa šajā jautājumā tomēr var sniegt iesniedzējtiesai šādus apsvērumus:

— sankcionētās rīcības detalizētai un specifiskai analīzei ir jānoslēdzas ar tās identiskuma, nevis tikai līdzības konstatējumu;

— procesu un sodu pārrobežu kumulēšanas gadījumā teritoriālais identiskums nav būtisks, taču tas var noderēt citiem mērķiem [39]. Tas pats faktors ļaus izslēgt aizdomas par "savtīgu izvēli" no kompetentās sodu uzlikšanas iestādes puses [40];

— lai arī Braunšveigas prokuratūra ir uzsvērusi, ka *VWAG* no 2007. līdz 2015. gadam visā pasaulē izdarīto pārkāpumu cēlonis ir nepietiekama uzraudzība, kā būtiskus faktus tā ir ņēmusi vērā arī to, ka citās valstīs (tostarp Itālijā) tika tirgoti transportlīdzekļi, kas aprīkoti ar elektronisko manipulācijas sistēmu, kā arī maldinošo reklāmu par šo automašīnu pārdošanu [41];

— saikne starp šiem trim elementiem šķiet skaidra, lai gan iesniedzējtiesai būs jāizlemj, vai tā ir pietiekama, lai konstatētu faktu identiskumu. Braunšveigas prokuratūra kā reiz ir norādījusi, ka tās lēmums, ņemot vērā *non bis in idem* principu, neļaujot citās valstīs piemērot sodus *VWAG* par to pašu rīcību [42].

78. Ja iesniedzējtiesa, ņemot vērā šos apsvērumus, konstatētu, ka pastāv *idem factum*, procesu dualitāte, principā un ņemot vērā turpmākās analīzes rezultātus, būtu uzskatāma par Hartas 50. pantā garantēto pamattiesību pārkāpumu [43].

[37] *AGCM* tiesas sēdē, lai apšaubītu *idem* pastāvēšanu, uzstāja arī uz atšķirībām starp vispārējām interesēm, ko aizsargā Vācijas tiesību normas, un tām, ko aizsargā Itālijas tiesību normas.

[38] Iesniedzējtiesas nolēmuma 1.7. un 1.8. punkts.

[39] Lielākās grūtības novērtēt identiskumu šajos gadījumos ir atspoguļotas sprieduma *Nordzücker* 46. punktā: "Šī vērtējuma ietvaros it īpaši ir jāpārbauda, vai Vācijas iestādes juridiskais vērtējums, pamatojoties uz tās galīgajā lēmumā konstatētajiem faktiem, bija attiecināms vienīgi uz Vācijas tirgu vai arī uz Austrijas cukura tirgu. Nozīme ir arī tam, vai, aprēķinot naudas sodu, kas balstīts uz tajā tirgū īstenoto apgrozījumu, kuru ir skāris pārkāpums, Vācijas iestāde kā aprēķina bāzi ir ņēmusi vērā tikai Vācijā gūto apgrozījumu (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2012. gada 14. februāris, *Toshiba Corporation* u.c., C-17/10, EU:C:2012:72, 101. punkts)."

[40] Skat. šo secinājumu 32. zemsvītras piezīmi.

[41] Tā ir skaidri norādījusi, ka, uzliekot naudas sodu *VWAG*, tika ņemta vērā transportlīdzekļu ar viltotiem dzinējiem pārdošana citās valstīs, tostarp Itālijā.

[42] Iesniedzējtiesai ir jāņem vērā, ka "[..] ar to vien, ka lēmumā, ar kuru konstatēts Savienības konkurences tiesību, kā arī atbilstošo šīs dalībvalsts tiesību normu pārkāpums, dalībvalsts iestāde ir norādījusi faktisku elementu, kurš ir attiecināms uz citas dalībvalsts teritoriju, nav pietiekami, lai varētu uzskatīt, ka šis faktiskais elements ir bijis izmeklēšanas pamatā vai šī iestāde to ir ņēmusi vērā kā vienu no šo pārkāpumu veidojošajiem elementiem" (spriedums *Nordzücker*, 44. punkts).

[43] Spriedums *bpost*, 38. un 39. punkts.

E. Trešais prejudiciālais jautājums

79. *Consiglio di Stato* (Valsts padome) vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 2005/29 noteikumi (ar īpašu atsauci uz 3. panta 4. punktu un 13. panta 2. punkta e) apakšpunktu) var pamatot "atkāpi no *non bis in idem* principa, kas noteikts Hartas 50. pantā".

80. Es jau norādīju iemeslus [44], kādēļ uzskatu, ka Direktīvas 2005/29 3. panta 4. punkts un 13. panta 2. punkta e) apakšpunkts šajā lietā nav piemērojami. Tāpēc es atsaukšos tikai uz Hartas 50. pantu un iespējām atsaukties uz Hartas 52. panta 1. punkta pirmo teikumu, lai pieļautu atkāpšanos no šī aizlieguma.

81. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru Hartas 50. pantā garantēto pamattiesību ierobežojums var tikt attaisnots, pamatojoties uz Hartas 52. panta 1. punktu [45], ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi: i) pastāv tiesību norma; ii) tiek ievērots tiesību būtiskais saturs; iii) pastāv vispārējo interešu apsvērums vai nepieciešamība aizsargāt kādas pamattiesības un iv) ierobežojums atbilst nepieciešamības un samērīguma principiem.

1. Tiesību norma

82. Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai, kā izriet no tās lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, Braunšveigas prokuratūras un Itālijas *AGCM* rīcība atbilst likumam.

83. Šķiet, ka šajā ziņā nav lielu šaubu, jo *AGCM* piemēroja Patērētāju kodeksu, bet Braunšveigas prokuratūra – *OWiG*.

2. Tiesību uz "non bis in idem" būtiskā satura ievērošana

84. Tāpat nešķiet, ka iesniedzējtiesai būtu šaubas par to, vai šis nosacījums ir izpildīts izskatāmajā lietā.

3. Vispārējo interešu mērķu aizsardzība

85. Hartas 52. panta 1. punktā paredzētajai atkāpei no aizlieguma tikt divreiz tiesātam vai sodītam par vienām un tām pašām darbībām ir jāatbilst Savienības atzītam vispārējo interešu mērķim vai mērķiem vai nepieciešamībai aizsargāt citu personu tiesības un brīvības.

86. Kā jau iepriekš norādīju, to tiesisko interešu identiskums, kuras aizsargā normas, saskaņā ar kurām tiek piemēroti abi sodi, vairs nav būtisks, lai kvalificētu *idem* [46].

[44] Skat. šo secinājumu 36.–39. punktu.

[45] Spriedumi, 2014. gada 27. maijs, *Spasic* (C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, 55. un 56. punkts); *Menci*, 40. punkts; *bpost*, 41. punkts, un *Nordzücker*, 49. punkts.

[46] Spriedums *bpost*, 34. punkts: "no Tiesas judikatūras izriet, ka faktu un *aizsargāto tiesisko interešu* juridiskajai kvalifikācijai valsts tiesībās nav nozīmes, lai konstatētu, ka pārkāpums ir viens un tas pats, jo ar Hartas 50. pantu sniegtās aizsardzības tvērums dažādās dalībvalstīs nevar būt atšķirīgs". Kursīvs pievienots.

87. Kopš sprieduma *Menci* šīs pašas tiesiskās intereses var būt svarīgas, lai piemērotu izņēmumus, kas pamatojas uz Hartas 52. pantu. Ir svarīgi, lai normas aizsargātu savstarpēji papildinošas, bet ne identiskas vispārējās intereses. Ja abu valstu procesu mērķis būtu aizsargāt vienas un tās pašas vispārējās intereses, papildināmība tiktu zaudēta un procesu kumulāciju vairs nevarētu pamatot ar Hartas 52. pantu [47].

88. Šajā gadījumā Vācijas un Itālijas tiesību akti, šķiet, netiecas sasniegt identiskus, bet gan savstarpēji papildinošus mērķus:

— *OWiG* 130. panta mērķis ir nodrošināt, lai uzņēmumi un to darbinieki rīkotos saskaņā ar likumu, tāpēc tas paredz sodu par uzraudzības pienākuma neizpildi nolaidības dēļ saistībā ar uzņēmējdarbību. Tas atbilst vispārējo interešu mērķim nodrošināt pienācīgu tirgus darbību, līdzīgi tam, ko Tiesa lēmusi savos spriedumos [48];

— ar *AGCM* piemērotajiem Patērētāju kodeksa noteikumiem ir transponēta Direktīva 2005/29. Šīs direktīvas mērķis saskaņā ar tās 1. pantu ir nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni, vienlaikus veicinot iekšējā tirgus netraucētu darbību.

89. Tādējādi abi mērķi ir savstarpēji papildinoši: uzņēmumu uzraudzības pienākuma ievērošana veicina to patērētāju tiesību aizsardzību, kuri iegādājas uzņēmuma produktus. Atkārtoju, ka abi mērķi ir uzskatāmi par vispārējo interešu mērķiem, kā to jau ir apstiprinājusi Tiesa [49].

4. Samērīgums un ierobežojuma nepieciešamība

90. Hartas 52. panta 1. punktā paredzētā *non bis in idem* principa ierobežojumam ir jābūt arī samērīgam un nepieciešamam.

91. Tiesa ir izstrādājusi vispārēju doktrīnu par šeit aplūkotā ierobežojuma samērīgumu un nepieciešamību, ko ilustrē šādi apsvērumi:

— *samērīguma* principa ievērošana "prasa, lai procesu un sodu kumulēšana [..] nepārsniegtu attiecīgajā tiesiskajā regulējumā noteikto leģitīmo mērķu sasniegšanai piemēroto un vajadzīgo pasākumu robežas, ņemot vērā, ka, ja ir izvēle starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas mazāk ierobežojošais un ka radītās neērtības nedrīkst būt nesamērīgas ar paredzētajiem mērķiem" [50];

— "valsts iestādes var likumīgi izvēlēties papildu tiesisko reakciju attiecībā uz noteiktu sabiedrībai kaitīgu rīcību, izmantojot dažādas procedūras, kas veido vienotu veselumu, lai dažādos aspektos aplūkotu attiecīgo sociālo problēmu, ja vien šīs apvienotās tiesiskās reakcijas nerada pārmērīgu

[47] Kā piemēru var minēt spriedumu *Nordzücker*: "ja divas valstu konkurences iestādes ierosinātu lietu un piemērotu sodu par vieniem un tiem pašiem faktiem, lai nodrošinātu aizlieguma slēgt aizliegtas vienošanās ievērošanu atbilstoši LESD 101. pantam un attiecīgajām valsts tiesību normām, abām šīm iestādēm būtu viens un tas pats vispārējo interešu mērķis – nodrošināt, lai konkurence iekšējā tirgū netiktu izkropļota ar nolīgumiem, uzņēmumu apvienību lēmumiem vai saskaņotām darbībām, kas ir vērsti pret konkurenci" (56. punkts). "Šādos apstākļos ir jāsecina, ka procesu saukšanai pie atbildības un sodu kumulēšana, tā kā tās neattiecas uz papildu mērķiem, kuru priekšmets ir dažādi vienas un tās pašas rīcības aspekti šī sprieduma 52. punktā atgādinātās judikatūras izpratnē, katrā ziņā nevar tikt attaisnota atbilstoši Hartas 52. panta 1. punktam" (57. punkts).

[48] Spriedumā *bpost*, 45.–47. punktā, pasta pakalpojumu iekšējā tirgus liberalizācija un brīvas konkurences aizsardzība ir atzīti par vispārējo interešu mērķiem. 2018. gada 20. marta spriedumā *Di Puma* un *Zecca* (C-596/16 un C-597/16, EU:C:2018:192, 42. punkts) kā vispārējo interešu mērķi ir minēti finanšu tirgu integritātes aizsardzība un sabiedrības uzticēšanās finanšu instrumentiem.

[49] To, ka patērētāju tiesību aizsardzība ir vispārējo interešu mērķis, apstiprina spriedumi *bpost*, 27. punkts, un *Nordzücker*, 51. un 52. punkts. To apstiprina arī LESD 12., 114. un 169. pants, kā arī Hartas 38. pants.

[50] Spriedumi *Menci*, 46. punkts; *bpost*, 48. punkts, un 2022. gada 5. maijs, BV (C-570/20, EU:C:2022:348, 34. punkts).

slogu attiecīgajai personai [..]. Līdz ar to apstāklis, ka divām procedūrām ir atšķirīgi vispārējo interešu mērķi, kurus ir pamatoti aizsargāt kumulatīvi, var tikt ņemts vērā, analizējot saukšanas pie atbildības un sodu piemērošanas kumulēšanas samērīgumu, kā faktors, kas attaisno šo kumulāciju, ar nosacījumu, ka šīs procedūras ir papildinošas un papildu slogs, kas izriet no minētās kumulācijas, tādējādi var tikt attaisnots ar abiem izvirzītajiem mērķiem" [51];

— kas attiecas uz šādas saukšanas pie atbildības un sodu kumulēšanas absolūti *nepieciešamo raksturu*, "jāizvērtē, vai pastāv skaidri un precīzi noteikumi, kas ļauj paredzēt, par kādām darbībām vai bezdarbību var kumulatīvi saukt pie atbildības un sodīt, kā arī koordinēt dažādās iestādes, vai abas procedūras ir īstenotas pietiekami koordinēti un tuvināti laikā un vai sods, kas attiecīgā gadījumā ir piemērots procedūrā, kas hronoloģiski bija pirmā, ir ticis ņemts vērā, izvērtējot otro sodu, un tādējādi apgrūtinājums, kas attiecīgajām personām izriet no šādas kumulēšanas, ir absolūti nepieciešams un visi piemērotie sodi atbilst izdarīto pārkāpumu smagumam" [52];

— "lai varētu atsaukties uz šādu attaisnojumu, ir jāpierāda, ka attiecīgo procedūru kumulēšana ir absolūti nepieciešama, šajā kontekstā būtībā ņemot vērā pietiekami ciešas saiknes faktu un laika ziņā esamību starp abām attiecīgajām procedūrām [..]" [53].

92. Rezumējot, Tiesa prasa izvērtēt šo trīs kritēriju izpildi:

— normu, kuru piemērošanas rezultātā tiek kumulēti procesi un sodi, skaidrība un precizitāte;

— soda piemērošanas procesu koordinācija, kuriem jābūt pietiekami cieši saistītiem gan faktu, gan laika ziņā, lai līdz nepieciešamajam samazinātu papildu slogu, ko rada neatkarīgi veiktu kriminālprocesu kumulācija;

— nodrošināt, lai visu piemēroto sodu smagums atbilstu pārkāpuma smagumam.

93. Iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus apstākļus, kārtējo reizi ir jāpārbauda, vai *a quo* lietā ir izpildīti šie trīs kritēriji. Lai sniegtu noderīgu atbildi iesniedzējtiesai, Tiesa varētu sniegt tai šādus papildu paskaidrojumus.

a) Tiesību normu par procesu un sodu kumulēšanu skaidrība un precizitāte

94. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav norādīts neviens Itālijas vai Vācijas valsts tiesiskais regulējums, kurā būtu īpaši paredzēta iespēja (un nosacījumi) ierosināt vienlaicīgus procesus un piemērot atsevišķus sodus par vienām un tām pašām darbībām, ja šie procesi notiek divās dalībvalstīs.

[51] Spriedums *bpost*, 49. punkts. Šajā rindkopā Tiesa atsaucas uz ECT spriedumu, 2016. gada 15. novembris, A un B pret Norvēģiju (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011), 121. un 132. punkts. Tomēr Tiesa nav pilnībā ievērojusi šā sprieduma loģiku: ECT uzskata, ka divu cieši saistītu kriminālprocesu gadījumā *non bis in idem* principa pārkāpums nepastāv, savukārt Tiesa uzskata, ka šāds pārkāpums pastāv, bet to var attaisnot ar Hartas 52. pantu.

[52] Spriedumi *Menci*, 49., 52., 53., 55. un 58. punkts; *bpost*, 51. punkts, kā arī ECT spriedums, 2016. gada 15. novembris, A un B pret Norvēģiju (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 130.–132. punkts). Detalizētu sprieduma *Menci* kritiku skat. ģenerāladvokāta M. Bobeka [*M. Bobek*] secinājumos lietā *bpost* (EU:C:2021:680) un lietā *Nordzucker* (EU:C:2021:681); it īpaši pirmo minēto secinājumu 101.–117. punktā.

[53] Spriedumi *Menci*, 61. punkts, un *bpost*, 53. punkts, kā arī pēc analoģijas ECT spriedums, 2016. gada 15. novembris, A un B pret Norvēģiju (CE:ECHR:2016:1115JUD002413011, 130. punkts).

95. Cits jautājums ir par to, ka gan *OWiG*, gan Itālijas Patērētāju kodeksa noteikumi par negodīgu komercpraksi ir atbilstošs juridiskais pamats procesu veikšanai un sodu piemērošanai. Šo tiesību normu skaidrība un precizitāte, kā jau esmu paskaidrojis, manuprāt, nav apšaubāma.

96. No šāda viedokļa *VWAG* varēja paredzēt un sagaidīt, ka abās dalībvalstīs (un citās valstīs) tā tiks sodīta par savu rīcību saistībā ar motoru viltošanu, transportlīdzekļu ar šādiem motoriem pārdošanu un reklāmu, kas slēpj šo viltošanas faktu.

b) Visu piemēroto sodu smagums

97. No lietā esošās informācijas izriet, ka Itālijā un Vācijā piemēroto sodu kumulācija nebūtu nesamērīga attiecībā pret sodāmo rīcību, ņemot vērā *VWAG* apgrozījumu un ekonomiskos ieguvumus, ko šis starptautiskais uzņēmums ieguva no motoru viltošanas (aplēsti 995 miljonu EUR apmērā).

98. Vācijas iestādes piemērotais sods ir 1 miljards EUR, un Itālijas iestādes piemērotais sods ir 5 miljoni EUR. Tādējādi abu šo sodu summa nešķiet pārmērīga, lai sodītu par sankcionēto rīcību.

99. Ir taisnība, ka Vācijā piemērotais sods ietver "soda" daļu un daļu, kas atbilst *VWAG* gūtās peļņas neitralizācijai. Tomēr tas nenozīmē, ka tas nav liels sods. Tas pats attiecas uz *AGCM* piemēroto sodu, kas ir lielākais sods, ko varēja piemērot saskaņā ar Itālijas tiesību aktiem, ar kuriem transponēta Direktīva 2005/29.

100. Katrā ziņā vēlreiz uzsveru, ka sodu kumulācija nešķiet nesamērīga, ņemot vērā izdarītā pārkāpuma smagumu un *VWAG* gūto peļņu.

c) Procesu koordinācija

101. Vācijas un Itālijas soda piemērošanas procesu koordinācija un pierādījumi par to, ka starp tiem pastāv pietiekami cieša faktu un laika saikne, šajā lietā rada lielas šaubas.

102. Es pievērsīšu īpašu uzmanību šai problēmai, jo, kā jau iepriekš paredzu, ja vien iesniedzējtiesas rīcībā nav papildu informācijas par pretējo, abos procesos, ko īstenoja Braunšveigas prokuratūra un Itālijas *AGCM*, koordinācijas, manuprāt, nebija.

103. Varētu vēl pieņemt, ka abi procesi attiecās uz tiem pašiem faktiem un ka tie notika laika ziņā tuvu viens otram, bet, vēlreiz uzsveru, koordinācijas prasība nebija izpildīta.

104. Dažās Savienības tiesību jomās ir mehānismi valstu iestāžu koordinācijai (savā starpā un ar Komisiju vai citu Eiropas Savienības struktūru), lai veicinātu sadarbību, savstarpēju palīdzību un informācijas apmaiņu, jo īpaši saistībā ar soda piemērošanas procesu īstenošanu:

— konkurences tiesību jomā Eiropas Konkurences tīklā [54];

— tiesu iestāžu sadarbības krimināllietās jomā, pateicoties *Eurojust* līdzdalībai [55].

[54] Skat. Komisijas paziņojumu par sadarbību konkurences iestāžu tīklā (OV 2004, C 101, 43. lpp.).

[55] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2018/1727 (2018. gada 14. novembris) par Eiropas Savienības Krimināltiesiskās sadarbības aģentūru (*Eurojust*) un ar ko aizstāj un atceļ Padomes Lēmumu 2002/187/TI (OV 2018, L 295, 138. lpp.).

105. Šie mehānismi atvieglo *non bis in idem* principa piemērošanu, novēršot soda piemērošanas procesu par vieniem un tiem pašiem faktiem pārrobežu strīdos, kuros iesaistītas vairākas dalībvalstis, kumulāciju [56].

106. Turpretim šajā lietā valstu iestādēm ar atšķirīgu kompetenci nebija paredzēts īpašs koordinācijas mehānisms.

107. Ir taisnība, ka Regulā (ES) Nr. 2006/2004 [57], kas bija piemērojama faktu norises brīdī un vēlāk tika aizstāta ar Regulu 2017/2394, ir paredzētas sadarbības un koordinācijas iespējas starp valstu iestādēm, kas ir atbildīgas par patērētāju tiesību aizsardzības tiesību aktu īstenošanu. *AGCM* ir viena no šādām iestādēm, un tā būtu varējusi izmantot šo instrumentu, taču Braunšveigas prokuratūras gadījumā tas tā nav [58].

108. Atbildot uz Tiesas uzdotajiem jautājumiem, lietas dalībnieki tiesas sēdē sniedza šādu informāciju:

— Braunšveigas prokuratūra ar *Eurojust* starpniecību centās novērst kriminālprocesu pret *VWAG* kumulēšanu vairākās dalībvalstīs. Pēc 2016. gada 10. martā *Eurojust* galvenajā mītnē Hāgā notikušās koordinācijas sanāksmes tikai Beļģijas, Zviedrijas un Spānijas [59] iestādes piekrita atteikties no kriminālvajāšanas par labu Braunšveigas prokuratūrai, savukārt Itālijas iestādes tam nepiekrita. *AGCM* nebija iesaistīta šajā mēģinājumā koordinēt *VWAG* kriminālvajāšanu;

— Braunšveigas prokuratūra jau kopš 2016. gada 9. augusta bija informēta par *AGCM* 2016. gada 4. augustā pieņemto lēmumu piemērot sodus *VWAG* un *VWGI*. Prokuratūra 2016. gada 14. aprīlī bija uzsākusi soda piemērošanas procesu pret *VWAG*. Tādējādi tiesvedība Vācijā un Itālijā paralēli norisinājās mazāk nekā četrus mēnešus;

— Braunšveigas prokuratūras un *AGCM* darbība netika saskaņota.

109. Lai vai kā, bet, manuprāt, šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu norāda uz grūtībām piemērot Tiesas judikatūru, kas atzīst Hartas 50. panta ierobežojumus, pamatojoties uz tās 52. pantu, tādos gadījumos kā šis.

110. Jo īpaši grūti ir izpildīt prasību par koordināciju, ja runa ir par divu valstu iestāžu ar pilnvarām dažādās jomās procesu un sodu kumulāciju, kam Savienības tiesībās nav paredzēti īpaši koordinācijas mehānismi [60].

[56] Labs piemērs tam ir *Nordzücker* lieta.

[57] Eiropas Parlamenta un Padomes regula (2004. gada 27. oktobris) par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā ("Regula par sadarbību patērētāju tiesību aizsardzības jomā") (OV 2004, L 364, 1. lpp.).

[58] Skat. minēto iestāžu sarakstu https://commission.europa.eu/system/files/2021-01/designated_bodies_18jan2021.pdf.

[59] Par to liecina *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) 2021. gada 20. septembra spriedums (ES:TS:2021:3449).

[60] Uz šīm grūtībām jau norādīja ģenerāladvokāts M. Bobeks savos secinājumos lietā *bpost* (EU:C:2021:680, 115. punkts): "[..] ja attiecīgo procesu apvienošana ietver vairākus paralēlus administratīvos režīmus un, vēl nozīmīgāk, vairāk nekā vienu dalībvalsti vai dalībvalstu un Eiropas Savienības iestādes, ieteikumi par vienas sistēmas vēlamību varētu ātri pārsniegt "vēlamā pieņemšanas par esošo" līmeni un pacelties zinātniskās fantastikas līmenī". Pēc tam, kad viņš norādīja uz valstu un Savienības administratīvo iestāžu tīkla sistēmu esamību un ka, par spīti tam, pastāv koordinācijas grūtības, viņš atzina (šo secinājumu 116. punkts), ka, "ja tāda ir pašreizējā situācija īpašos un skaidri reglamentētos tīklos visā Eiropas Savienībā, nav uzreiz skaidrs, kā varētu pamatoti sagaidīt un sasniegt vajadzīgo saskaņošanas līmeni dažādās tiesību jomās, dažādās struktūrās un dažādās dalībvalstīs".

111. Turklāt Tiesas judikatūra par prasību saskaņot iestāžu darbību, ja notiek procesu un sodu kumulācija, šajos gadījumos varētu radīt paradoksālas sekas:

— ar Savienības tiesību aktiem izveidoto koordinācijas mehānismu mērķis ir veicināt *bis in idem* aizlieguma ievērošanu, t.i., nepieļaut, ka viena un tā pati persona tiek tiesāta vai sodīta divas reizes par vienu un to pašu darbību;

— savukārt Tiesas judikatūrā ir atrunāts soda piemērošanas procesu, kam jābūt pietiekami cieši saistītiem faktu un laika ziņā, koordinācijas kritērijs, lai atļautu izņēmumu piemērošanu Hartas 50. pantā aizsargāto pamattiesību īstenošanā.

112. Iespējams, šo vai līdzīgu iemeslu dēļ Itālijas valdība tiesas sēdē pakārtoti [61] ierosināja nepiemērot koordinācijas prasību, pieprasot tikai pārbaudīt sodu kumulācijas samērīgumu. Savukārt Komisija aicināja koordinācijas prasību *interpretēt plaši*, pat norādot, ka tādos gadījumos kā šis koordinācijas kritērijs nebūtu nepieciešams [62].

113. Es no savas puses neloloju lielas cerības, ka Tiesa mainīs savu judikatūru šajā jautājumā. Ja tā neņēma vērā ne nostāju, ko es aizstāvēju savos secinājumos lietā *Menci* [63], ne arī ģenerāladvokāta M. Bobeka [64] vēlāk izteikto kritiku attiecībā uz *Menci* spriedumā noteikto kritēriju (kas vēlāk tika atkārtoti pausts *bpost* un *Nordzückers* spriedumos), maz ticams, ka tā to darīs tagad.

114. Līdz ar to Tiesai ir trīs iespējas:

— vai nu tādos gadījumos kā šis tā atkāpjas no prasības koordinēt soda piemērošanas procesus, tādējādi turpinot vājināt Hartas 50. panta saturu, paplašinot tā izņēmumu piemērošanas jomu;

— vai arī tā relativizē prasību par šī kritērija izpildi atbilstoši Komisijas ieteiktajam, padarot to praksē par nepiemērojamu;

— vai arī tā uzstāj, ka koordinācijas prasība attiecas arī uz soda piemērošanas procesu starp dažādu valstu iestādēm un dažādām kompetences jomām kumulāciju, lai tādējādi pamatotu *non bis in idem* principa ierobežojumu, atsaucoties uz Hartas 52. panta 1. punktu.

115. Saskaņā ar Tiesas iepriekšējo judikatūru, manuprāt, būtu atbalstāms trešais risinājums. Gan šā iemesla dēļ, gan tāpēc, ka es uzskatu, ka Hartas 50. panta piemērošana ir noteicoša un ka Hartas 52. panta 1. punkts neattiecas uz valstu iestāžu, kurām ir kompetence dažādās jomās, ierosināto procesu un piemēroto sodu tai pašai personai par vienām un tām pašām darbībām kumulāciju, ja šo iestāžu darbības nav pietiekami saskaņotas, šis ir arī risinājums, ko es ierosinu šajā lietā.

[61] Itālijas valdības galvenais arguments ir tāds, ka netika pārkāpts Hartas 50. pants, tāpēc nav vajadzības atsaukties uz Hartas 52. pantu.

[62] Komisija galu galā ierosināja prasību piemērot, pamatojoties uz koordinācijas vai informācijas apmaiņas mehānismu esamību. Šādu mehānismu neesamība nozīmētu, ka tiktu pieļauts izņēmums no *non bis in idem* principa.

[63] 72. punkts: "ja Tiesas judikatūrā tika konsolidēta doktrīna, saskaņā ar kuru divas paralēlas vai secīgas procedūras, kurās faktiski tiek uzlikti divi krimināls odi par tiem pašiem faktiem, ir nevis viena, bet divas (*bis*) procedūras, neatrodu nevienu būtisku iemeslu, lai no tās atteiktos". 73. punktā papildināju: "ja Savienības tiesībās tiktu ieviests Hartas 50. panta interpretācijas kritērijs, kas balstīts uz faktu un laika ziņā ciešāku vai mazāk ciešu saikni starp vienām (krimināl procesi) un otrām (administratīvā soda uzlikšanas) procedūrām, tas radītu papildu nenoteiktību un sarežģītību personu tiesībās netikt notiesātam divas reizes par tiem pašiem faktiem. Hartā atzītajām pamattiesībām ir jābūt viegli saprotamām visiem, un to īstenošanai ir jānodrošina paredzamība un noteiktība, kas, manuprāt, nav saderīgs ar šo kritēriju".

[64] Secinājumu lietā *bpost* 109. punktā ģenerāladvokāts M. Bobeks ir apstiprinājis, ka "*non bis in idem* principa piemērošana pārstāj paļauties uz *ex ante normatīvi* noteiktu pārbaudi. Tā vietā tas kļūst par *ex post koriģējošu* pārbaudi, ko var vai nu piemērot, vai nepiemērot atkarībā no apstākļiem un precīzā uzlikto sankciju apjoma". 111. punktā viņš ir norādījis, ka "kritēriji, kas nav paredzēti *ex ante* aizsardzībai, bet drīzāk *ex post* korekcijai, noteikti ir *nejauši*".

V. Secinājumi

116. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *Consiglio di Stato* (Valsts padome, Itālija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 50. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka:

— administratīvais naudas sods 5 miljonu EUR apmērā, ko par patērētāju tiesību aizsardzību atbildīgā valsts iestāde piemērojusi juridiskai personai, kura ir īstenojusi negodīgu komercpraksi, faktiski ir uzskatāms par krimināls odu šīs tiesību normas izpratnē;

— administratīvs naudas sods, kas faktiski ir krimināls ods un kas piemērots juridiskai personai, kura ir īstenojusi negodīgu komercpraksi, principā ir pretrunā Hartas 50. pantam, ja attiecībā uz šo juridisko personu par identiskiem faktiem jau ir ticis pasludināts iepriekšējs notiesājošs spriedums kriminālli etā citā dalībvalstī, kas ir stājies spēkā;

— nav pieļaujams ierobežot tiesības netikt divreiz tiesātam vai sodītam kriminālprocesā par vienu un to pašu nodarījumu saskaņā ar Hartas 52. panta 1. punktu, ja divu vai vairāku dalībvalstu valsts iestādes ar kompetenci dažādās jomās ir vienlaicīgi veikušas procesu un piemēroto sodu kumulāciju bez pietiekamas koordinācijas.